

תוכן העניינים

מאבקי סמכות _____ 3

נישואין אזרחיים _____ 5

צווי הגבלה _____ 10

תנאים למתן הגט _____ 10

דבר המערכת

כידוע, לאחרונה נפל דבר במערכת דיני המשפחה הנהוגה במדינת ישראל. בפסיקה תקדימית קבע בית המשפט העליון (רע"א 8256/99 מיום 10.12.03) כי גם בזוג יהודים אזרחי ישראל ותושביה, שנישאו בנישואין אזרחיים מחוצה לה, ניתן לחייב את הבעל במזונות אשתו מכח דיני החוזים. אמנם, בית המשפט מדגיש כי אין בפסיקה זו כדי להביע עמדה בשאלת מעמדם האישי של בני הזוג, אך לדעת רבים יש לצפות להתפתחויות נוספות גם בתחום זה. התמודדות ישירה של בית המשפט העליון, בשבתו כבג"צ על פסיקת בית הדין הרבני הגדול, עם נושא מעמדם האישי של בני זוג 'אזרחיים' צפויה בקרוב, וזאת בגין עתירה שהוגשה נגד בית הדין שקבע כי ניתן להתיר את נישואיהם של בני זוג ישראלים שבחרו להינשא בנישואין אזרחיים, ואין צורך במתן גט. בשל חשיבות העניין, החלטנו להקדיש את רובו של הגליון לפסק הדין שכתב בית הדין הגדול בעקבות פניית בית המשפט העליון לקבלת הבהרות בעניין זה, במסגרת אותה עתירה לבג"צ. בפסק הדין החשוב שוטח בית הדין באופן מפורט ביותר את עמדתו לגבי מעמדם של הנישואין האזרחיים ואת הבסיס ההלכתי לעמדתו זו.

כפי שהבטחנו בעבר, יוקדש חלק גדול מהגליון הבא – גליון מס' 6 – לפסקי דין מהעת האחרונה אשר חייבו בעל בתשלום כתובתה של אשתו. את אחד הגליונות הבאים אנו מעוניינים להקדיש לפסקי דין העוסקים באפשרות ביטול הגט לאחר נתינתו בשל סיבות שונות. נשמח לקבל פסקי דין נוספים בעניינים אלו ובעניינים נוספים. כפי שתראו בגליון זה התחלנו לציין את העובדה שפסק דין זה או אחר ניתן על ידי הרכב דיינים המכונה 'בית הדין לעגונות'.

בברכה,
ד"ר עמיחי רדזינר
עורך ראשי

הדין והדיין
פסקי דין רבניים בנושאי משפחה

The Law and Its Decisor
Rabbinical Court Decisions in Family Matters

גיליון מס' 5 שבט תשס"ד, פברואר 2004

מערכת הדין והדיין

יו"ר מערכת: ד"ר רות הלפרין-קדרי, עו"ד סוזן ווייס
עורך ראשי: ד"ר עמיחי רדזינר
עורכת: עו"ד בת-שבע שרמן
חברי המערכת: עו"ד רוברט ליכט-פטרן, יעל רוקמן
מנהלת הפקה: עו"ד עטרה קניגסברג
רכזת הפצה: עינבל דיין-ברקוביץ
רכזת המערכת: טלי שושן
עיצוב וביצוע גרפי: הסטודיו של מיכל

כתובת המערכת:
המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן
הפקולטה למשפטים אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן 52900
טל. 03-5318895, פקס. 03-7360499
E-mail: rackmanc@mail.biu.ac.il

סימני הבאת פסקי הדין:

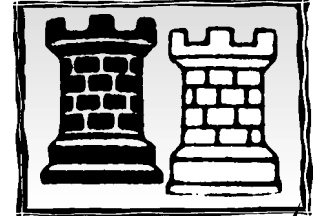
- פסק דין מלא:
- תקציר:
- פסק הדין בחלקו:

ראשי תיבות:

- ג"פ – גט פיטורין
- טו"ר – טוען/ת רבני/ת
- טו"מ – טענות ומענות
- שאל"כ – שאם לא כן
- דר"ת – דרבינו תם
- דמו"י – דת משה וישראל
- עו"ס – עובדת סוציאלית
- דו"ח – דרישה וחקירה
- לענ"ד – לעניות דעתי

אין במובא כאן משום תחליף ליעוץ משפטי

©
כל הזכויות שמורות
ISSN 1565-4176

מאבקי סמכות

1. אישור הסכם גירושין בביה"ד רבני אינו מקנה לו סמכות דיון במזונות ילדים, כאשר הדיון בהם התנהל בביהמ"ש בשלב מוקדם להסכם.

בית הדין הרבני הגדול:

הרב שלמה דיכובסקי - אב"ד, יו"ר
הרב עזרא בר שלום - דיין
הרב חגי איזירר - דיין

העובדות:

בשנת 1993 ניתן בביהמ"ש המחוזי פסק דין המחייב אב במזונות ילדיו הקטינים. מזונות אלה נקבעו בהסכם גירושין בין האב ובין אם הקטינים, הסכם שאושר בביה"ד הרבני. בשנת 2001 הגיש האב תביעה להפחתת גובה חיוב המזונות לביה"ד הרבני באשדוד. בשנת 2002 פסק ביה"ד הנ"ל כי יש לו סמכות לדון בעניין זה מאחר והענין היה כלול בהסכם הגירושין והסכם זה אושר בביה"ד וקיבל תוקף של פסק דין, וממילא זהו פסק דין שמשנה את פסיקת ביהמ"ש המחוזי ומעביר את סמכות הדיון לביה"ד הרבני. על כך הוגש הערעור.

נפסק:

אני מתקשה לשמור על סמכות ביה"ד הרבני, במצב המשפטי הקיים. אפרט את דברי:

- א. נושא מזונות הילדים נדון בביהמ"ש המחוזי, זמן רב לפני אישור הסכם הגירושין בביה"ד הרבני.
- ב. הסכם הגירושין שאושר בביה"ד הרבני, לא כלל דיון במזונות הילדים ובצרכיהם. ההסכם אושר כמיקשה אחת, מבלי לבדוק ספציפית את הנושא הזה.
- ג. ההסכם נכרת בין ההורים, והילדים לא היו שותפים בו. קורה שבנסיבות אלו, מוותרים מעט על זכויות הילדים, בכדי

להגיע להסכם כולל בין ההורים. ד. פסיקת בג"צ (בג"צ חליווה 8578/01) קובעת שביהמ"ש לא קנה סמכות לדון במזונות בגין אישור הסכם. אישור הסכם הוא אקט פורמלי גרידא, שאינו מקנה סמכות נמשכת.

מאותו טעם, לא ניתן להסתמך על אישור הסכם כמקור סמכות לביה"ד.

אנו מצווים לשמור על סמכות בתי הדין הרבניים, עד מקום שידינו מגעת. נושא זה הוא מעבר לכך. אין לי ספק ביחס לתוצאת הדיון, אם יובא הדבר למבחן משפטי. לא פעם, במקרים אלו, נקבעים סייגים נוספים לסמכות בתי הדין.

על כן, עדיף מלכתחילה, שלא לכוף את סמכותינו בדבר שאין לו כל סיכוי ממשי. לאור האמור, יש לקבל את הערעור.

תיק מספר: 1-22-203659832
ניתן ביום י"א חשוון תשס"ד (6.11.03)
הופיעו: עו"ד טל קולסקי (לאשה ולילדים)

2. דחיית טענת חוסר סמכות שהועלתה כנגד בית הדין בבואו לדון בנושא הרכוש, טענה המבוססת על העובדה שנושא זה הוסדר בהסכם ממון שאושר בבימ"ש למשפחה; היחס בין הסכם ממון להסכם גירושין; סמכותו של ביה"ד לתקן פס"ד שיצא מתחת ידיו

בית הדין הרבני האזורי רחובות:

הרב נחום גורטלר - אב"ד
הרב אברהם שמן - דיין
הרב ציון אשכנזי - דיין

העובדות:

בשנת 1996 אושר הסכם ממון בביהמ"ש לעניני משפחה. בעקבות הסכם זה שבו הצדדים לחיי שלום. בראשית שנת 2003 ניתן פס"ד המצוה על הבעל לתת גט. ביה"ד נמנע מלעסוק במחלוקת סביב שאלת הרכוש בטענה כי מדובר במחלוקת סביב הסכם גירושין שאושר בביהמ"ש. בדיון שנערך בביה"ד כחודש לאחר מכן, טען

הבעל כי אישור ההסכם בביהמ"ש אינו מונע מביה"ד לדון בנושא הרכוש, והוא דורש לדון בנושא זה טרם סידור הגט. ביה"ד נדרש על כן לתקן את פסיקתו הקודמת. מנגד, העלתה האשה טענת חוסר סמכות.

נפסק:

ביום י"ב שבט תשס"ג (15.1.03) פסק בית הדין, שמצוה על הבעל ליתן גט לאשתו. באשר למחלוקת הרכושית, צויין בנימוקי אחד הדיינים, שנכתבו בנפרד מפסק הדין, כי "אין בית הדין יכול להכריע משום שהמחלוקת נוגעת לפירוש הסכם גירושין, והסכם הגירושין אושר בבית המשפט, על כן בית הדין מנוע מלפסוק בענין". הכוונה היתה להסכם ממון שאושר ביום 27.6.96 בבית המשפט לעניני משפחה ברמלה.

בדיון שהתקיים ביום ט"ז אדר א' תשס"ג, (18.2.03), טען ב"כ הבעל כי בית המשפט לעניני משפחה לא דן בנושא הרכוש, אלא רק אישר בזמנו הסכם, ממילא אין מניעה חוקית שבית הדין ידון בעניני הרכוש. לכן עומד הוא על תביעתו הכספית. בבקשה בכתב מאותו יום, ביקש ב"כ הבעל להביא לדיון בבית הדין בטרם הגט את הנושא הרכושי, וכן את נושא המזונות. בית הדין החליט כי תוגש בקשה מפורטת, ולאחריה יחליט בית הדין בדבר המשך הטיפול בענין פסק הדין שקבע שמצוה על הבעל לתת גט לאשתו. הבעל אכן הגיש כתב תביעה מפורט בעניני הרכוש, והאשה הגישה כתב הגנה, בו היא מעלה, בין היתר, טענת חוסר סמכות. לטענתה, על הבעל להגיש את תביעתו הרכושית לבית המשפט לעניני משפחה, מכח כלל "הסמכות הנמשכת".

במועד שנקבע לדיון בסוגיית הרכוש, יום כ"א אלול תשס"ג (18.9.03) חזרנו ושמענו את כל טענות הצדדים בקשר לסמכות לענין הרכוש, וזהו עניינה של החלטה זו.

שמנו עינינו בהסכם שאושר בבית המשפט לעניני משפחה לפני למעלה משבע שנים. מתברר, שאין מדובר שם בהסכם גירושין. זהו הסכם ממון, שהסדיר את כל עניני הרכוש של הצדדים לאותה עת, ובעקבותיו שבו הצדדים לחיי שלום. מגמתם בכריתת ההסכם - לשוב לחיי שלום - הוצגה על בני הזוג במפורש בפסקאות המבוא להסכם. אמנם בסעיף 9 להסכם ניתנו הוראות מסוימות למקרה של "פקיעת הנישואין"

של הצדדים, אך משמעותה של זו אינה בהכרח גירושין. גם מוות של אחד מבני הזוג, משמעו פקיעת הנישואין.

העובדה כי הסכם זה נחתם בין בני זוג שהיו מסוכסכים עובר לחתימתו, אינה יוצרת כל הבדל משפטי בין ההסכם האמור, לבין כל הסכם ממון אחר אשר אושר על ידי בית משפט לענייני משפחה בסמוך לנישואין של בני זוג כלשהם. גם בהסכמים מסוג זה נוהגים בני זוג ליתן הוראות בקשר לפקיעת הנישואין. העובדה שההסכם אושר על ידי ערכאה מסוימת, כשלעצמה, אינה יוצרת סמכות נמשכת לאותה ערכאה, למקרה של סכסוכים שהתגלעו מאוחר יותר בקשר לאותו הסכם. כאשר לא התקיים בבית המשפט דיון לגופן של הסוגיות הממוניות והכספיות הנכללות בהסכם, אלא זה אושר כלשונו, אין בכך כדי להקנות סמכות נמשכת לדון בסוגיית הרכוש. כך נפסק ב-בג"צ 8578/01 חיים חליוה נ' עליזה חליוה פ"ד נ' 634 (5) 641 (להלן -בג"צ חליוה):

"בעניין שלפנינו, בעת הגשת ההסכם לאישורו של בית-המשפט לענייני משפחה, לא הייתה תלויה ועומדת בפניו תביעה למזונות האישה. כמו כן לא נערך בבית-המשפט לענייני משפחה דיון לגופן של הסוגיות הממוניות והכספיות הנכללות בהסכם בין בני-הזוג, וההסכם אושר כלשונו כפי שנוסח על-ידי באי-- כוח הצדדים. בהתחשב בכך אין באישור ההסכם כפסק-דין לפי סעיף 2(ב) לחוק יחסי ממון, ולפי סעיף 3(ג) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, כשלעצמו, כדי להקנות לבית-המשפט סמכות דיון נמשכת בסוגיה".

אף שבמקרה דנן היו תלויות תביעות בבית המשפט קודם לאישור ההסכם, נראה לנו, שהעיקר הוא בשאלה אם בית המשפט היה שותף לגיבוש ההסכם, או שמדובר בהסכם שהוגש כמות שהוא לאישור בית המשפט. במקרה זה נראים הדברים, שמדובר בהסכם מן הסוג השני, ולכן אין לבית המשפט סמכות נמשכת לדון בסוגיית הרכוש.

כאמור, בנימוקי אחד הדיינים הועלתה סברה כי בית הדין מנוע מלדון בענייני הרכוש, מאחר ודיון שכזה יצריך פרשנות של ההסכם שאושר על ידי בית המשפט. מתברר כי סברה זו מוטעית היא. כך נפסק ב-בג"צ חליוה (שם, 641):

"ערכאה שאישרה הסכם ממוני בין בני-זוג כפסק-דין אינה רוכשת סמכות נמשכת בנוגע לפרשנות ההסכם או אכיפתו (זאת

להבדיל מתביעה לתיקון, לשינוי או לביטול הסכם ממוני שאושר כפסק-דין, אשר ככלל תוגש לערכאה שאישרה את ההסכם. ראו: ע"א 164/71 צפניה נ' צפניה, דעתם של השופטים ח' כהן וויתקון אל מול דעתו החולקת של השופט לנדוי; ע"א 394/88 מאייר נ' (ברמן) מאייר, בעמ' 475-474; ע"א 3203/91 אזולאי נ' אזולאי, בפיסקה 4 לפסק-הדין; בג"צ 6103/93 הנ"ל, בעמ' 612-613; ע"א 3868/95 ורבר נ' ורבר, בעמ': 839-838; ע"א 3695/96 צייטלין נ' טשינגל; א' רוזן-צבי דיני המשפחה בישראל - בין קודש לחול, בעמ' 378)".

ובהמשך (שם, 642): במקרה שלפנינו הגישה האישה תביעת מזונות לבית-הדין הרבני. שאלת פרשנות ההסכם התעוררה עקב טענת הגנה שהעלה הבעל. כאמור, לפי ההלכה הפסוקה מימים ימימה, אין בתביעה שעניינה פרשנות הסכם כדי להקנות סמכות נמשכת לערכאה שאישרה אותו. זאת ועוד, אין לבית-המשפט לענייני משפחה יתרון על-פני ערכאה אחרת במתן פרשנות להסכם בין בני-הזוג, שהרי ההסכם אושר כלשונו כפי שנוסח על-ידי באי-כוח הצדדים בלא שהתנהל דיון מהותי בסוגיות הממוניות הנכללות בו, ובלא שבית-המשפט נחשף לעובדות הקשורות בכריתתו".

על פי האמור בכתב התביעה בענייני הרכוש, מתבקש בית הדין ליתן פסק-דין, לפיו-

"א. לאשה הנתבעת לא מגיע כל סכום שהוא מאת הבעל (התובע) מכוח סעיפים 9(א) ו-9(ב) - להסכם שאושר בתיק תמ"ש 10780/96 הרצ"ב.

ב. על האשה לשלם לבעל מחצית מכל חובות תפעול החנות, כאמור בסעיף 9(ב) סיפא להסכם הנ"ל ובהתאם לסעיף 7(ד) סיפא להסכם הנ"ל ("אחריות משותפת לכל חוב שבגין הפעלת החנות)".

הנה כי כן, עולה במפורש, כי אין מדובר בתביעה לשינוי ההסכם שאושר על ידי בית המשפט, לתיקונו או לביטולו. התביעה מבוססת על ראיית ההסכם כבר-תוקף, ועל המערכת העובדתית שהתפתחה בין הצדדים למן יום אישור ההסכם ועד פרוץ הסכסוך דהאידיא. מסתבר, אמנם, שבמהלך הדיון בתביעה יחא צורך להיזדקק לפרשנותו של ההסכם. מבג"צ חליוה עולה, כי אין בכך כדי לחסום את סמכותו של בית הדין הרבני.

בית הדין הרבני מוסמך לתקן טעות שיצאה מתחת ידיו. בבית הדין הרבני לא חל כלל "סופיות הדין". פרק מיוחד לענין זה נקבע בתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים - התשנ"ג (פרק י"ד: סתירת הדין ודיון מחדש). על פי תקנה קכ"ח, יכול בית הדין, אשר חושש כי טעה בפסק דינו, להביא אף ביוזמתו לשינוי פסיקתו. כאשר מדובר בטעות בדיון, אין צורך להביא בפני בית הדין טענות עובדתיות או ראיות חדשות, שלא היו ידועות בדיון קודם. לפיכך, אין בעובדה כי היתה סברה קודמת, מוטעית, של בית הדין, שאין הוא מוסמך לדון בתביעה הרכושית, בכדי למנוע את תיקון הטעות על ידי בית הדין עצמו.

זאת ועוד, אף שניתן פסק דין לגירושין, טרם סודר הגט. תביעת הגירושין עדיין תלויה ועומדת עד למסירת הגט ומתן "מעשה בית דין". עובדה היא, שהצדדים זומנו לאחר מתן פסק הדין, להמשיך הליכי הגירושין. במקרה דנן, פסק-הדין קבע רק, כי מצוה על הבעל לתת גט. כל עוד לא ניתן הגט, אמור בית הדין להמשיך ולדון בתביעת הגירושין, הן במישור היישומי של פסק הדין כפי שניתן, והן בבקשות להחמרת נוסח פסק הדין מ"מצוה" ל"חיוב" ואולי אף ל"כפייה". לפיכך, יש לראות - מבחינה מהותית - בכותרת לפסיקת בית הדין, שם נכתב "פסק דין", כ"החלטת ביניים".

לאור זאת, אין מניעה לדון בתביעת הרכוש של הבעל אשר כרוכה בתביעת הגירושין של האשה. משהתברר כי הנושא בסמכותנו, חובה עלינו להפעילה לבקשת צד מעוניין.

לאור האמור, הננו מחליטים כדלקמן:

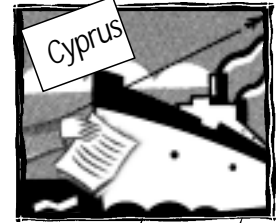
א. בית הדין מוסמך לדון בתביעה הרכושית של הבעל.

ב. בתאריך י"ב שבט תשס"ג (15.1.03) ביה"ד פסק שמצוה על הבעל לתת גט לאשתו, ועתה, כהכנה לסידור הגט, ביה"ד קובע מועד לחקירת שמות, לתאריך כ"ג כסלו תשס"ד (18.12.03) בשעה 9:30. ניתן לפרסם החלטה זו ללא שמות הצדדים. ניתנה, ביום ה' כסלו תשס"ד (31.11.2003)

תיק מס' 1-21-8570

ניתן ביום ה' כסלו תשס"ד (31.11.2003) הופיעו: עו"ד רמי דמארי (לאשה); עו"ד אשר אשר (לבעל).

פסק דין זה רלוונטי גם למדור תנאים למתן הגט.

נישואין אזרחיים

3. בית הדין הגדול מציג את הבסיס לפסיקתו כי ניתן להתיר נישואיהם של בני זוג ישראלים שבחרו להישא בנישואין אזרחיים ואין צורך בגט. היתר זה צריך להיות באמצעות פסק דין.

בית הדין הרבני הגדול:

הרב שלמה דיכובסקי - אב"ד, יו"ר
הרב שלמה בן שמעון - דיין
הרב אברהם שרמן - דיין

העובדות:

בני זוג ישראלים נישאו בנישואין אזרחיים בקפריסין ב-1987. לפני כ-3 שנים פרץ סכסוך במהלכו קיבל הבעל פסק דין הצהרתי מביה"ד האזורי ולפיו הנישואין חסרי משמעות מבחינת ההלכה ובני הזוג מוגדרים כפנויים. בעקבות ערעורה של האשה קבע ביה"ד הגדול כי יש להוסיף בפסה"ד פסקה בה ייאמר כי ביה"ד מתיר את הנישואין. האשה עתרה לבג"ץ בטענה כי הנישואין הותרו ללא עילה, ובעקבות עתירה זו נכתב פס"ד זה.

נפסק:

בית המשפט העליון, בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, פנה אלינו - פניה נדירה - בבקשה להבהיר את פסק הדין שניתן על ידינו ביום ג' אדר א' תשס"ג (5.3.03), שם הורינו כי הנישואין האזרחיים של הצדדים יותרו באמצעות הוספת משפט אחד בפסק דינו של בית הדין האזורי, אשר בו ייאמר כי "בית הדין מתיר בזה את הנישואין". הפניה אלינו נעשתה במסגרת החלטה בתיק בג"ץ 2232/03. שלוש שאלות עורר בית המשפט בנושא התרת נישואין אזרחיים:

- א. על פי איזה דין נערכה התרת הנישואין?
 - ב. מה הן העילות לכך?
 - ג. האם די בבקשת צד אחד?
- להלן עיקרי העובדות הצריכות לענייננו:

להתמודד איתה בדרכי חינוך והסברה באשר לקדושת המשפחה בישראל, ולא ניתן להאריך בכך במסגרת פסק-דין זה. השאלה העקרונית, שפרשה זאת מציבה בפנינו היא, מהי הדרך הנכונה על פי הדין בישראל, "להתיר" את קשר הנישואין האזרחיים שנוצר - ככל שנוצר - בין איש ואשה יהודים, אשר נישאו בנישואין אזרחיים מחוץ לישראל.

ראשית ייאמר, כי העובדה שבני זוג יהודים, שהינם אזרחי ישראל, ערכו טכס נישואין אזרחיים בקפריסין, ועל פיו נרשמו בני הזוג כנישואים במירשם האוכלוסין, אין בה כשלעצמה בכדי לקבוע כי על פי הדין בישראל נישואין אלו הינם בני תוקף לכל דבר וענין. בהתאם לסעיף 3 לחוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965, אין הרישום בדבר המצב האישי (רוק, נשוי, גרוש או אלמן), מהווה אף ראיה לכאורה לנכונות הרישום. זו עצמה סיבה שפקיד המרשם נדרש לרשום שינויים בדבר המצב האישי על סמך תעודות שתוקפן החוקי בישראל אינו ברור.

שאלת התוקף של נישואין-אזרחיים בין בני זוג יהודים-ישראלים הינה, בעיקר, בת שני פנים. הפן האחד הוא, בחיובים ההדדיים שבין בני הזוג. האם הדין במדינת ישראל מכיר בנישואין אלו כיוצרים מערכת חיובים רגילה של "סטטוס"? האם נוצר חיוב של מזונות? האם קמה לבן-הזוג זכות לירושה? הפן השני הוא, בהשלכות של נישואין אלו כלפי צד שלישי - האם נישואים אלו מונעים את בני הזוג מלהינשא לצד שלישי, עד שנישואין אלו יפורקו, או בלשונו "יותרו" (מלשון "להתיר קשר"), כדין?

הפן הראשון, תוקפם של נישואין אזרחיים שנערכו בחוץ-לארץ בין יהודים אזרחי המדינה ביחס לחיובים ההדדיים בין בני הזוג, נידון באופן יסודי, בצורה אנליטית ומעמיקה, על ידי פרופ' מנשה שאוה המנוח, בספרו "הדין האישי בישראל", מהדורה שלישית מורחבת, כרך שני, עמ' 539-572. מסקנתו של פרופ' שאוה היא (שם, בעמ' 559):

"בבוא בית-משפט אזרחי לדון בתוקפם של נישואין אזרחיים, שנערכו בחו"ל בין בני זוג יהודים אזרחי המדינה, שומה עליו לבדוק תוקפם על פי הדין העברי, בתור 'דינם האישי' של בני-הזוג כמשמעותו בסימן 47 לדבה"מ, מבלי להיזקק לדין מקום עריכת הנישואין".

מסקנה זו אומצה, בין היתר, על ידי בית המשפט המחוזי בתל-אביב (סגן הנשיא ח' פורת) ב-ע"מ 1044/99

זינגר-ברוכוביץ ג' ברוכוביץ פ"מ תשנ"ח (3) 204. באותו מקרה נדחתה תביעת מזונות של האשה שנישאה לבעלה ב"נישואי פרגוואי". בית המשפט קבע כי בעת הנישואין היו שני בני הזוג תושבי הארץ ואזרחיה, ולכן דינם האישי בעת הנישואין הוא דין תורה. היות והם לא נישאו על פי דין תורה, לא ניתן להכיר באשה כנשואה לצורך חיוב המזונות. אכן, מקובלת עלינו דעתו של פרוף' שאוה, שיש צורך ע"פ החוק בישראל בבדיקת תוקף הנישואין ע"פ הדין העברי. מקובלת עלינו גם עמדתו של בית המשפט המחוזי לענין אי-חיוב הבעל במזונות האשה. לדעתנו, אותו דין צריך לחול ביחס לדין הירושה של בן-הזוג, אבל כמובן, אין זה מעניינו של ערעור זה.

הפן העיקרי השני הוא, בהשלכות נישואין אלו כלפי צד שלישי. כאן המצב הוא שונה. על פי סעיף 176 לחוק העונשין, התשל"ז-1977:

"נשוי הנושא אשה אחרת, ונשואה הנישאת לאיש אחר, דינם - מאסר חמש שנים"

וסעיף 178(1) לחוק זה קובע:

"לענין סעיף 176, אין נפקא מינה - אם תוקפם של הנישואין הקודמים הוא לפי דין המדינה שבה נערכו או לפי דין דתי שעל פיו נערכו"

על פי האמור, די בכך שנישואין אזרחיים תקפים על פי הדין הפנימי החל במקום עריכתם - לעניינו, קפריסין - בכדי שהדבר ימנע מיחודי אזרח ישראל, כל עוד לא הותרו הנישואין, להינשא לאחר. במלים אחרות, למרות מסקנתנו לעיל, כי על פי הדין הפנימי של מדינת ישראל, אין תוקף לנישואין אזרחיים של יהודים אזרחי ישראל שנערכו מחוץ לישראל, יש להם תוקף אך ורק לצורך הרשעה פלילית בעבירה של "ריבוי נישואין". ביחס לכך קבע מ"מ הנשיא, השופט זילברג, ב-בג"ץ 301/63 שטרעייג ג' הרב הראשי לישראל ואח', פ"ד יח (1) 598, 623, כי כאן: - **"הביע המחוקק את רצונו, כי גם נישואין בטלים - כלומר, בטלים לפי חוקי הארץ - ישמשו מניעה לעריכת נישואין חדשים, אם אך כשרים היו (הנישואין הראשונים) לפי חוק מקום עריכתם או לפי החוק הדתי שעל פיו נערכו... המחוקק הישראלי יצר מוסד נישואין חדש, אוורירי, שהייתי קורא לו בשם 'נישואין לצורך ביגמיה'..."**

מכאן, כי צדקה לכאורה המערערת בטענתה הפורמלית כי פסיקתו המקורית של בית הדין האזורי, כפי שנוסחה מלכתחילה, כי "הצדדים לא נשואים זל"ז

כדמו"י", אין בה - כשלעצמה, מבחינת האיסור הפלילי בדבר ריבוי נישואין - בכדי לאפשר, למי מבני הזוג להינשא לאחר. אמנם, על פסיקתו של השופט זילברג נמתחה ביקורת. ראו: פ' שיפמן, דיני העשפחה בישראל, כרך א', 248-258.

דעתו של פרוף' שיפמן היא (שם, 256): **"...אם בית משפט או בית דין מוסמך להפקיע נישואין של אדם לפי דיני מדינת ישראל, מחייב הסדר הציבורי שלא להרשיע אדם כזה בעבירת ריבוי נישואין אם נישא בשנית. אמנם, מבחינתו של בית הדין הרבני, פסק דין היוצא ממנו והקובע, למשל, כי אין תוקף לנישואין אזרחיים, רק מצהיר על עמדתו של דין תורה בנושא זה, אבל אין להתעלם מכך שמבחינתו של משפט המדינה בית הדין הרבני איננו רק בגדר רב או חבר רבנים המחווים דעתם על הדין הדתי, כי אם טריבונל הקובע את מעמדם של הצדדים לפי חוקי הארץ. מבחינת חוקים אלה, יש לומר כי עם מתן ההצהרה ההיא השתנה מעמדם של הצדדים, ושינוי זה חייבות הרשויות האזרחיות לכבד, אמנם לא למפרע אבל מכאן ולהבא"**.

לדעתו של פרוף' שיפמן (שם, 367), יש לראות את הנישואין כמופקעים אך ורק אם הורה בית הדין שבני הזוג מותרים להינשא מחדש ללא גט. במקרה כזה אפשר לראות את הנישואין כמופקעים מכח הפסק הדתי. זוהי קביעה קונסטטיטיבית הנמצאת בסמכותו של בית הדין הרבני (שם, 268). שלילת סמכותו של בית-הדין לפסוק גירושין אך בשל העובדה שהנישואין נערכו בדרך אזרחית עלולה לשלול את זכותם של הצדדים להתגרש, בהעדר ערכאה שהיתה מוסמכת להביא לידי התרה יעילה של הקשר ביניהם (שם, 371).

על רקע המצב המשפטי שתואר לעיל פסקנו, כי יש להוסיף הוראה פוזיטיבית לפיה, בית הדין "מתיר את הנישואין". בכך מפקיע בית הדין את התוקף החוקי בישראל של הנישואין האזרחיים - ביחס לפן הפלילי של ריבוי נישואין - וכל אחד מן הצדדים מותר להינשא לאחר. נוסף ונסביר, סעיף 177 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, קובע:

מי שהיה נשוי הוא בחזקת נשוי, לענין סעיף 176, כל עוד לא הוכיח שנישואיו הקודמים בוטלו או הופקעו, בין על-ידי מות בן-הזוג ובין על פי פסק-דין סופי של בית-המשפט או של בית-הדין המוסמך או על פי דין התורה בדרך שאישר בית הדין המוסמך, ואין רואים אותו כפנוי אלא משעת המוות או משעה שניתן פסק-הדין או האישור כאמור.

על פי סעיף זה, פסק דין של בית הדין המוסמך, אשר מבטל או מפקיע את הנישואין, הופך את בני הזוג לפנויים, החל ממתן פסק הדין. על פי דברי ההסבר להצעת חוק לתיקון דיני העונשין (ריבוי נישואין), תשי"ז-1957 (הצעות חוק 315, תשי"ז, 310, 311) עולה כי "בית דין מוסמך" בישראל יכול לבטל על פי דין-תורה נישואין שהיו תקפים על פי דין המדינה שבה נערכו. המחוקק לא הגביל את בית הדין ביחס לעילות "התרת הנישואין", ואף לא התייחס לדין אשר על פיו ידון בית הדין. כאן אנו מגיעים לשאלה הראשונה אשר נשאלה: "על פי איזה דין נערכה התרת הנישואין?"

אמנם כן, בית הדין הרבני דן, מאז קבלת תורה על ידי משה רבינו ע"ה ויסוד בתי דינין בישראל, אך ורק על פי דין-תורה. זהו גם משפטה האזרחי של מדינת ישראל אשר קובע, כי "עניני נישואין וגירושין של יהודים בישראל אזרחי המדינה או תושביה יהיו בשיפוטם היחודי של בתי דין רבניים" (סעיף 1 לחוק שיפוט בתי דין רבניים [נישואין וגירושין], התשי"ג-1953; להלן - החוק).

כבר בסמוך לחקיקתו של חוק זה עלתה השאלה, האם בסעיף זה התכוון המחוקק האזרחי לערוך הבחנה בין סמכותו של בית הדין לדון בעניני נישואין וגירושין, לבין הדין המהותי אשר על פיו ידון בית הדין. יש שרצו לומר, על פי דקדוק מלשונו של סעיף 2 לחוק, "נישואין וגירושין של יהודים ייערכו בישראל על פי דין תורה", כי רק נישואין וגירושין הנערכים בישראל, ייערכו על פי דין תורה, אבל דינם של נישואין, או גירושין, שנערכו מחוץ לישראל, ייחטכו על ידי בית הדין הרבני - אשר לו הסמכות ללא חולק - על פי הלכות המשפט הבינלאומי הפרטי החל בישראל, ולא על פי דין תורה. כלומר, "סמכות" לחוד ו"דין" לחוד.

ברם, התשובה העקבית והחד-משמעית של בית המשפט העליון היתה, כי בית הדין הרבני דן ב"עניני נישואין וגירושין" אך ורק על פי דין תורה, ללא כל כפיפות למשפט הבינלאומי הפרטי או לכל דין אחר. ראו למשל, ע"א 238/53 כהן ובסליק ג' היינעה"ג, פ"ד ח 4, דברי השופט זילברג, בע' 19:

"הסמכות המורחבת שניתנה לבתי-הדין הרבניים עם פרסום חוק נישואין וגירושין, לא היתה 'סמכות לשם סמכות' בעלמא, אלא: סמכות למען שינוי תוכן, כדי להבטיח את שימושו הנכון והמדויק של חוק מסויים, הוא: דיני ישראל. ביקשו את

'הקנקן', והתכוונו ל'מה שיש בו'.
וראו דברי השופט זוסמן, שם, בעמ' 36:
"המחוקק סתם ולא פירש לפי איזה משפט
ידונו בתי-הדין הרבניים בענינים אלה. אך
נעלה מכל ספק הוא, כי התכוון לא רק
להעביר את השיפוט מבתי-המשפט
האזרחי לבית-הדין הדתי ... אלא שרצה
גם להחיל, לגופו של ענין, את דיני ישראל
על ענינים אלה".

באשר לתוכנו של המונח "דין-תורה",
נפסק כי:-

"המונח "דין תורה" אין פירושו תורה
שבכתב בלבד. הוא כולל, ללא שמץ של
ספק, גם את ה"דרבנן", וכוונתו לכל אותו
מכלול הלכות האישיות המצויות בדיני
ישראל, ואפילו אם יסודו של הדין הוא
בתקנה שתקנו חכמי ישראל בדורות
המאוחרים".

(בג"צ 80/63 גורפינקל ואח' ג' ישראל-הפנים,
פ"ד ז' 2048, 2061, ועוד הרבה פסקי-דין
אחרים)

קיימת מחלוקת עתיקת יומין בין הפוסקים,
ביחס לתקפות ההלכתית נישואין אזרחיים.
רבים עסקו בכך (ראו למשל: הרב שלמה
דיכובסקי, נישואין אזרחיים, תחומין חלק
ב', 252; מאמרו המקיף של אב-בית-הדין
האזורי בתל-אביב שדן בתיק נשוא ערעור
זה, הרב מאיר יששכר מזוז, שאלת נישואין
אזרחיים ותוקפם, אוריתא ט"ו, רכ.).
תמצית הגישה המקובלת בבתי הדין היא
זו:

נישואין אזרחיים, הנערכים מתוך אילוץ,
כאשר אין אפשרות לעריכת נישואין דתיים,
אם בגין העדר רב מוסמך, או בגין חוק
המדינה האוסר על נישואין דתיים, נחשבים
כ-"נישואין לחומרא", מבחינה הלכתית.
משמעות הדברים, כי למרות שלא נערכו
הנישואין כדת משה וישראל, יש להניח
שהצדדים ראו את עצמם נשואים לפי
ההלכה, ועל כן יחסי האישיות שביניהם
נעשו כדרך בעל ואשה, במטרה לקיים חיי
משפחה לפי ההלכה. אנו יוצאים מתוך
ההנחה, שבני הזוג הללו חפצים להינשא
לפי הדין, אולם בצוק העיתים נמנע מהם
הדבר. את רצונם הבסיסי להינשא לפי
הדין, יש לתרגם לחיים המשותפים ביניהם,
שנעשים מתוך רצון להקים משפחה כדת
משה וישראל, למרות שאין בידם אפשרות
לפעול בדרך הפורמלית.

היות ואנו מתבססים על "הנחה" בלבד
לרצונם של הצדדים להינשא כדת וכדין,
יש לראותם כנשואים לחומרא בלבד.
המשמעות היא, שבמידה וירצו להמשיך
בנישואיהם, אזי יש לסדר להם חופה
וקידושין. מאידך, במידה ואחד הצדדים,

מבקש לסיים את הנישואין, קיימת אפשרות
להקל יותר בפירודם. במקרים קיצוניים,
כאשר אין אפשרות לסידור גט, עקב העלמו
של אחד הצדדים, או עקב סרבנות בלתי
מוצדקת לגט, אזי יכול בית הדין לשקול,
את התרת הנישואין ללא גט. וזאת לאחר
בדיקה מדוקדקת, של הדרך שבה נערכו
הנישואין האזרחיים.

לעומת זאת, נישואין אזרחיים, הנעשים
מתוך בחירה ורצון להינשא שלא כדת משה
וישראל, למרות שבני הזוג יכולים להינשא
כדת וכדין, נחשבים כנישואין בניגוד להלכה.
בני זוג הבוחרים להינשא בדרך זו, מצהירים
שאינם מעוניינים בכבלים הדתיים של
הנישואין. הם אינם חפצים ב"קדושת"
הנישואין. כל חפצם הוא רק בקבלת
הגושפנקא האזרחית בלבד. היות ובני הזוג
הללו אינם רוצים בהלכה, על כן יחסי
האישיות שביניהם, מתקיימים על יסוד
השקפה זו, ונועדו לקיום משפחה, שלא
לפי ההלכה. כידוע, אחד הקניינים שבהם
נקנית אשה, הוא קיום יחסי אישות לשם
קנין. וזאת, במידה ומדובר ביחסי אישות,
שנועדו לקידושין הלכתיים. הדברים אינם
אמורים, ביחסי אישות שנעשים במודע,
על מנת שלא להיכנס תחת עולה של
ההלכה.

על כן, המסקנה האופרטיבית היא, שבמקרה
השני, אין צורך בגט הניתן מיד הבעל לידי
האשה. ניתן להתיר את הנישואין על ידי
מתן פסק דין לגירושין. במקרה הראשון,
יש צורך בגט לחומרא. לעיתים נדירות, גם
במקרה זה, אנו מאפשרים להם להיפרד
ללא גט.

קיימת אפשרות הלכתית להתרת נישואין
ללא גט. יש לכך אסמכתאות הלכתיות,
ונפרט חלק מהן.

האחת: גרושי חרש. לפי ההלכה (עיין מסכת
גיטין דף ע"א עמוד א', ומסכת יבמות דף
ק"ב עמוד א'), חרש שאינו בר דעת, כונס
אשה ברמיזה, ומוציאה ברמיזה. חכמים
איפשרו לחרש להינשא לאשה ולהפרד
ממנה, שלא בדרך המקובלת, עקב היותו
לאו בר דעת. מבחינת ההלכה, די ברמיזה
בכדי לקדש, ודי ברמיזה בכדי לגרש. אומנם,
הותקן גט מיוחד לחרש, אשר ניתן על ידי
בית הדין, וזאת על מנת שלא לפגוע באנשים
אלו.

השניה: במקרים מסויימים, הפקיעו חכמים
את הנישואין, ללא גט. ראה מסכת כתובות
דף ג' עמוד א', שם צויין מקרה אחד של
הפקעת נישואין. כמו כן, קיימים מקרים
נוספים, שבהם אפשרו חכמים להפקיע
נישואין ללא גט. גם כיום, משתמשים בתי
הדין, במקרים חמורים (בעיקר תיקי

ממזרות) בטכניקה של הפקעת נישואין,
על מנת להתיר לילדים לבוא בקהל.
הפקעת נישואין, היא דרך שבה השתמשו
חכמים, רק במקרים נדירים. יש פוסקים
הסוברים, שלא ניתן בימינו להפקיע
נישואין, בהעדר בית דין סמוך. בכל מקרה,
השימוש בדרך זו מוגבל ביותר, ונעשה רק
כמוצא אחרון להתיר ממזרות במקרים
מסויימים. משמעות הפקעת נישואין, היא
עשיית בני הזוג כפנויים למפרע, וכאילו
לא היו נשואים מעולם.

השלישית: קיים מעמד מיוחד של
"פילגשות". מעמד זה מובא בדברי הרמב"ם
והראב"ד, בתחילת פרק ראשון מהלכות
אישות. מעמד הפילגשות, פירושו קשר
אישות מחייב, ללא כתובה וללא נישואין.

קשר זה ניתן להתיר, ללא גט.
ההלכה היהודית, מצריכה גט להתרת
נישואין. כאמור, מאפשרת ההלכה, התרת
נישואין בדרך אחרת במקרים שצויינו
לעיל. בתי הדין הרבניים, הכניסו לתוך
רשימה זו, גם נישואין אזרחיים שנעשו
שלא כדת משה וישראל, כאמור לעיל.
התרת הנישואין מתבצעת בדרך של מתן
פסק דין לגירושין, כפי שמקובל במשפט
האזרחי בארצות רבות. המשמעות של
התרת הנישואין, היא גירושין לכל דבר -
ללא צורך בשימוש בגט פיטורין. קשה
לומר מתי החלו בתי הדין הרבניים לבצע
התרה של נישואין אזרחיים באמצעות
מתן פסק-דין, אך כיום זהו מנהג רווח
בבתי הדין. יש להניח שככל שהתרבו
המקרים בהם בני זוג ישראלים נישאו
באופן אזרחי מחוץ לישראל - אשר בה
במידה היו מעוניינים להקל על דרך התרת
נישואיהם - כך גם החל והתבסס מנהג
בתי הדין להתיר נישואין אלו בדרך של
מתן פסק-דין.

יש להעיר כי במקרים שהנישואין
האזרחיים אינם יוצרים "ספק נישואין"
כדמו"י, וכאשר על פי כללי ההלכה אין
לדרוש גט מספק או לחומרא, אין זה נכון
לסדר גט פיטורין כדמו"י כדי להתיר
נישואין אלו. מדיניות קבועה של סידור
גט בכל מקרה שכזה, עלולה להביא
לפרשנות מוטעית באשר לתוקף ההלכתי
של נישואין אלו. וממה נפשך: אם בית
הדין אינו מוסמך לתת פסק דין להתרת
נישואין אלו, מאחר ומדובר בנישואין
אזרחיים, לא יועיל גם גט שסודר על פי
כל כללי ההלכה להתירם; שהרי אם
מבחינה הלכתית טהורה לא היו בני הזוג
נשואים כדמו"י, אין צורך בגט כדמו"י
להתירם, ואם כן אין הוא יכול להתיימר
להתירם, גם מבחינת חוק המדינה.

כידוע, ההלכה מגבילה את אפשרות הגירושין בגט, וקובעת, שהבעל מגרש לרצונו (עיין רמב"ם ריש פרק א' מהלכות גירושין). אמנם, קיימת אפשרות הלכתית לכפיית גט על הבעל, והדבר נעשה, באותם מקרים שלפי ההלכה ניתן לכפות גט. כאשר הגט נכפה, מאלצים את סרבן הגט לגרש, בבחינת: כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. מאידך, אפשרות הגירושין ללא גט, אינה מגבילה את בתי הדין בצורך לבקש את הסכמתו של הבעל. גירושין אלו, נעשים על ידי בית הדין, באמצעות פסק דין לגירושין. על כן, בית הדין ריבון לעצמו, ויכול להתיר את הנישואין ללא הסכמה.

מהו הבסיס ההלכתי-תיאורטי לגישה זו? בין הפוסקים הרבים שדנו בנישואין אזרחיים, מיוחדת היא שיטת הגר"י ראזין זצ"ל, בעל שו"ת "צפנת פענח" ("הרוגאצ'ובי"). בעל "צפנת פענח" עסק בנושא זה, בדרכו התמציתית והמיוחדת במספר תשובות (צפנת פענח, דווינסק ת"ש, חלק א', סי' א'-ד', צפנת פענח, וורשא, סי' כ"א-כ"ז, וכן ראו תשובתו שהובאה בשו"ת דבר אברהם, ח"ג סי' כ"ט).

סיכום שיטתו של בעל "צפנת פענח" הובאה במאמרו של אב-בית-הדין הרבני האזורי בירושלים, הרב שילה רפאל זצ"ל בענין נישואין אזרחיים (פּשטן שילה, קל"ו, ק"מ): "שני גדרים לדעתו בחיי אישות. גדר איסור, שאשה נשואה נאסרת על אחרים, וגדר קנין שאשה זו קנויה לבעלה. כשם שבבן נח, למרות שאין לו תורת גיטין וקדושין מבואר בגמ' שיש בו איסור עשה של 'ודבק באשתו ולא באשת חבירו' (סנהדרין נה, א) ואשתו קנויה לו - כך בישראל גם ללא חופה וקדושין שייך בו איסור עשה של 'ודבק באשתו' (עיין תוס' קדושין יג, ב, ד"ה לכ"ע בעשה), לכן בנישואין אזרחיים אף אם אין באשה גדר איסור של אשת איש לגבי אחרים, הרי יש בה גדר של קנין, שמייוחדת לבעלה וצריכה ממנו גט פטורין להפקיע קנין זה. ראייה לכך הוא מביא מדין יפת תואר שהותרה במלחמה. ביפת תואר נאמר: 'ולקחת לך לאשה' (דברים כא, יא) ודורשת הגמ' (קדושין כב, א): 'לקוחין יש לך בה'. רש"י ותוס' פירשו שהמדובר הוא לאחר גיוריה. הרוגאצ'ובי מפרש, שהכוונה קודם גירות ולמרות שאין קדושין תופסים בה, כיון שהתורה התירתה קיים כאן הגדר של 'ודבק באשתו ולא באשת חבירו'. אלא שגם לדעתו ישנם כמה הבדלים בין גט של נשואי תורה לזה של נישואין אזרחיים. בראשון נוהגים לכתוב לשון כפולה, שמגורשת ממנו ומותרת לכל אדם. לדעת הרוגאצ'ובי מורה נוסח כפול זה על התרת איסור העריות ועל הפקעת

קנין הממון. בגט של נשואין אזרחיים, שיש בו רק היסוד הקנייני, אין צורך בכפילות. בשל כך נובע הבדל נוסף. בגט הראשון, דין תורה הוא שיהא נכתב לשמה, ואילו בשני הריהו זהה לשטר שחרור של עבד עברי, שפרט זה אינו מעכב בו.

(וראו עוד: הרב יצחק אהרון שפירא, "שאלת נישואים אזרחיים בתשובותיו של הרוגאצ'ובי", אוריתא ט"ו; הרב ישראל מאיר לאו, "ביאור דעת הצפנת-פענח בדין נישואין אזרחיים", יחל ישראל, סי' לב).

ניתן לומר כי על פי שיטת ה"צפנת פענח", אף שבעת קבלת התורה הוחלו על בני ישראל דיני קידושין וגירושין מיוחדים להם, לא הסתלקו מהם דיני נישואין וגירושין של בני-נח. אמנם שיטתו המחמירה של בעל צפנת פענח, הדורשת גט שיימסר מיד הבעל לידי האשה (אף שמדובר בגט בעל דרישות הלכתיות מופחתות), לא התקבלה על דעת רוב הפוסקים (ראו: דבר אברהם, שם; שרידי אש, ח"ג סי' כ"ב; שו"ת חלקת יעקב אה"ע סימן ע"ד; שו"ת יביע אומר חלק ח - אה"ע סימן י ד"ה הנה בספרי; ועוד). אך יכולים אנו לבסס על שיטתו את מנהג בתי הדין הרבניים בישראל להפקיע באמצעות פסק דין את התוקף של נישואין אזרחיים, כדלקמן.

הרמב"ם, ב"יד החזקה", הלכות מלכים, פרק ט', דן בהלכות אשר חלות, לפי דין תורה, על בני-נח. על פי המשפט העברי גם לבני נח יש דיני נישואין וגירושין המיוחדים להם. בהלכה ח', שם, דן הרמב"ם בדין ה"גירושין":

"ומאימתי תהיה אשת חבירו כגרושה שלנו, משיוציאנה מביתו וישלחנה לעצמה, או משתצא היא מתחת רשותו ותלך לה, שאין להם גירושין בכתב, ואין הדבר תלוי בו לבד, אלא כל זמן שירצה הוא או היא לפרוש זה מזה פורשין."

והסביר הרדב"ז (שם):

"כיון שאינם בתורת קדושין אינם בתורת גירושין, שאם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לביתו ובוועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה וכן לענין התרתה לאחרים הדבר תלוי ברצון כל אחד מהם". וכך הוא ביאורם של דברים אלו. לבני נח אין דין של "קידושין" (ירוש' קידושין פרק א' הלכה א'; רש"י סנהדרין נב ב ד"ה לאשת אחרים), אבל יש להם דין של "נישואין" (רמ"ה סנהדרין נב ב). אחת משבע ברכות האירוסין והנישואין היא: "אשר קדשנו במצוותיו ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות לנו ע"י חופה וקידושין בא"י המקדש עמו ישראל ע"י חופה

וקידושין". כלומר, ענין ה"קדושין" מיוחד לעם ישראל, בעוד שענין ה"נישואין" הינו אוניברסלי (וראו סדור אבודרהם, ברכת האירוסין). ה"גירושין" של בן-ישראל הוקשו ל"קידושין", כך שמי שאין חלים עליו דיני הקידושין המיוחדים לישראל, אינו נמצא ב"תורת גירושין". כלומר, אין חלים עליו דיני הגירושין המיוחדים לישראל. על פי דינים מיוחדים אלו, הגירושין מבוצעים באמצעות גט אשר נכתב בציווי ובמאמר הבעל, רק הבעל יכול לגרש את אשתו, וצריך הדבר להיעשות מרצונו, ועוד.

וכך מצאנו בדברי הנצי"ב מוואלוז'ין שו"ת משיב דבר חלק ד' סימן מט:

"ובאמת אפילו סנהדרי גדולה של ישראל אין להם כח לגרש אשת ישראל כי אם לכפות את הבעל שהוא יגרש אותה, היינו שהוא יאמר לסופר לכתוב ולעדים לחתום, והוא בעצמו או ע"י שלוחו יתן לידה הגט ויאמר לה הרי את מגורשת ממני, אבל בלי דבריו שנינו במשנה בערכין (פרק ה') חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותם אע"פ שאין מתכפר לו עד שיתרצה כופין אותו עד שיאמר רוצה אני וכן אתה אומר בניטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, ומזה אנו למדים שקנין אשת ישראל לבעלה אינו כקנין שאר חפצים שב"ד יכולים להפקיד ולהפקיע שלא ברצון בעלים אלא כהקדש וכמו שא"א לב"ד הגדול להקדיש בהמת האדם בלי רצונו ודיבורו שיאמר רוצה אני להקדיש כך א"א לב"ד הגדול להפקיע קדושת אשה לאיש וכדאיתא ריש מס' קידושין דאסר לה אכ"ע כהקדש, וכמ"ש התוס' בפ' לשון הרי את מקודשת לי, ובפ' איתא במסכת נדרים (כ"ט) קדושה שבהן להיכן הלכה ומה אלו אמר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי מי נפקא בלא גט א"ל מי קמדימת קדושת דמים לקדושת הגוף כו' מבואר דאשה לבעלה הרי הוא הקדש קדושת הגוף, ומש"ה א"א להוציא מהקדשו בלי דבריו וכדת משה וישראל". לעומת זאת, לגבי בני זוג שאין חלים עליהם דיני הקידושין, והם נשואים כדינם של בני נח, יכולים הם להתגרש זה מזה ללא כל עילת גירושין, "כל זמן שירצה הוא או היא לפרוש זה מזה פורשין". עם מימושו של רצון זה, אין הם עוד נחשבים כנשואים. יש לכך נפקא-מינה רצינית ביותר: הדין הוא שבן-נח שבא על אשת איש חייב מיתה. אולם, עם גירושיהם זה מזה, שוב אין האשה נחשבת לאשת איש.

אמנם בשנים קדמוניות, לא נהגו אומות העולם לרשום את הנישואין באמצעות רשויות השלטון של כל מקום ומקום, וממילא גם הגירושין לא בוצעו באמצעות רשויות השלטון, בפיקוחם או בעזרתם. אולם, ברבות הימים הנהיגו כל המדינות המתקנות סדרי נישואין וגירושין, בהם קיימת מעורבות של רשות שלטונית. ניתן לומר כי עקרונית גם ההלכה מכירה בתוקפם המחייב של סדרים אלו. לענין הגירושין, המנהג האוניברסלי כיום הוא, שהטריבוניל המשפטי המוסמך בכל מדינה, הוא המצהיר על גירושין הצדדים, ואין מסתפקים בפירוד הפיזי שבין בני הזוג. על פי שיטת הרמב"ם יש, איפוא, לומר, כי הגירושין של בני נח מבוצעים כיום, על פי מנהגי אומות העולם, על ידי הכרזת בית הדין או בית המשפט המוסמך כי הצדדים פרוחים. למנהג זה יש תוקף מחייב עם פי הדין העברי.

כאמור, על פי השיטה שייסד לנו בעל ה"צפנת פענח", עם מתן תורה הוטלו על בני ישראל דיני קידושין וגירושין המיוחדים להם, אבל בכך הם לא נפטרו מן העול אשר הדין העברי הטיל על בני נח. הדין העברי אומנם שולל את ההכרה המלאה ב"נישואין אזרחיים", ודורש מבני זוג יהודים להשלים את היחסים ביניהם באמצעות נישואין כדמו". יחד עם זאת, מכיר הדין העברי בנישואין אלו כנישואין של בני נח. אם אפשר לומר – על משקל אמרתו של השופט זילברג "נישואין לצורך ביגמיה" – הרי נישואין אזרחיים אלו של יהודים הינם על פי דין תורה "נישואין לצורך גירושין כדין בני נח".

על פי הדין המקורי של בני נח, די היה בפירוד הפיזי שבין בני הזוג, על מנת שהדין יראה בהם כגרושים זה מזה. כיום, בהתאם למנהג האוניברסלי של כל בני נח, יש צורך כי בית הדין יצהיר על כך. בפרט ביחס ליהודים, אין מדובר בענין של מה בכך. על פי מנהג בתי הדין, בודק בית הדין לגבי כל זוג שנישא בנישואין אזרחיים, אם ניתן לראות בזוג הספציפי כנשוי גם "כדת משה וישראל" (ולא רק על פי דין-תורה כ"בני נח"). בדיקה זו נעשית כדי שבני הזוג לא יותרו לשוק שלא כדין, על כל המשמעויות ההלכתיות החמורות הכרוכות בכך. אכן, משהגיע בית הדין למסקנה כי אין הצדדים נשואים כדמו", לא נשלמה מלאכת בית הדין. היות והצדדים אסורים להינשא לאחרים בלא שהנישואין האזרחיים יבוטלו או יופקעו, מכריז בית הדין על "התרת הנישואין האזרחיים". בכך אין בית הדין מצהיר כי הנישואין האזרחיים היו בטלים

מלכתחילה. על פי שיטת ה"צפנת פענח" נישואין אלו הינם בני תוקף ככל נישואי בני-נח, ואף בני ישראל מבני בניו של נח הם. בהכרזת בית הדין על התרת הנישואין, מפקיע בית הדין את הנישואין האזרחיים מכאן ולהבא (יש להעיר כי הנודר הנאה מבני נח אסור בכל האומות ומותר בישראל [משנה נדרים לא, א; רמב"ם נדרים פ"ט ה"כ; טוש"ע יו"ד ריז מ]), וממתן תורה ואילך אין ישראל נקראים בני-נח. עם זאת, באשר לתחולת דין בני-נח על בני ישראל ראו עוד בשם הגר"א בסוף ספר שנות-אליהו על זרעים, חלקת-יואב ח"א או"ח סי' א, ואור-שמח פ"ג מהל' איסורי ביאה, ה"ב).

עולה מן הדברים, שבגירושין ללא גט, אין צורך בעילות הלכתיות לכפיית הגט. בית הדין הרבני, מסתפק באיבחון המצב, ובחוסר הסיכוי לשלום בין הצדדים. כאשר, נוכח בית הדין, שאין אפשרות להשלים בין בני הזוג, אזי, יכול בית הדין להגיע למסקנה שעליהם להיפרד, והגירושין מבוצעים, באמצע מתן פסק דין לגירושין. גם בנישואין אלו, עושה בית הדין מאמץ להשלים בין הצדדים, ולהביאם לסידור קידושין כדת וכדין. הרמ"א בשולחן ערוך אבן העזר (סימן קע"ז סעיף ה'), פוסק שיש מצווה להשיא בני זוג שקיימו יחסי אישות מרצון. כאשר מתברר, שאין אפשרות לחיי שלום, גם אם אין עילות הלכתיות לגירושין, עשוי בית הדין להגיע למסקנה, שאין מקום להשאיר את הצדדים בקשר פורמלי אזרחי, ובית הדין מורה על התרת הנישואין, גם ללא הסכמה. כך עשינו במקרה זה. הצדדים בחרו במודע, שלא להיות כבולים על ידי ההלכה, ונישאו בקפריסין בנישואין אזרחיים, שלא כדת משה וישראל. הוברר לנו, ששלום לא ישכון בין הצדדים. קיימת התנגדות חריפה מצידו של האיש להמשך המצב הפורמלי של נישואין, ואין טעם להשאיר את הצדדים במצב של קשר על גבי הנייר בלבד. העילה לקביעת פירוד בין הצדדים היא "תום הנישואין". שני הצדדים יודעים היטב שנישואיהם הגיעו לידי סיום, וכי השלום מהם והלאה. יצויין שגם בנישואין כדת משה וישראל מהווה המצב של פירוד מוחלט וחוסר סיכוי לשינוי, עילה למתן פסק דין לגירושין. במקרה כזה, לפי האמור לעיל, אין צורך בסידור גט פיטורין. התרת הנישואין נעשית על ידי פסק דין של בית הדין הרבני, כאשר בית הדין נוכח, בחוסר סיכוי לשלום בית. בפסק הדין, שניתן על ידינו ביום ג' אדר א' תשס"ג, הערנו את תשומת ליבו של בית הדין האזורי על

העדר פסק דין אופרטיבי להתרת הנישואין. בית הדין האזורי תיקן את הדברים, והוציא פסק דין בנידון. כתוצאה מפסק דין זה נחשבים הצדדים לגרושים. ולשיטה אחרונה, אלו תשובותינו: א. הנישואין האזרחיים הותרו על פי דין תורה, באמצעות פסק-דין המתיר את נישואי הצדדים.

ב. פסק דין להתרת נישואין אזרחיים, יינתן כאשר קיימות עילות ממשיות, שבגינן לא ניתן לקיים שלום בית בין הצדדים. בית הדין יבחן את העילות הללו, ולאחר שיגיע למסקנה שאכן אפסה התקווה לשלום ואין מנוס מפירוק הנישואין, אזי יינתן פסק-דין להתרת הנישואין.

ג. בית-הדין יבחן את האפשרות לביצוע גט פיטורין הן מבחינה הלכתית והן מבחינה מעשית. במידה ולא ניתן לסדר גט פיטורין מבחינות אלו, אזי יותרו הנישואין בדרך של פסק-דין.

ד. אין צורך בהסכמת שני הצדדים להתרת הנישואין אולם יש צורך בתביעה של צד אחד, ובציון עילות מתאימות, כאמור לעיל.

ניתן לפרסם ללא שמות הצדדים.

תיק מספר: ס"ג/4276

ניתן ביום ט"ז במרחשון תשס"ד (11.11.03).
הופיעו: ע"ד מנשה בר – שלטון ועו"ד יונן בר – שלטון (לאשה); עו"ד גרשון שניידר ועו"ד הודיה שניידר (לבעל).

הערות:

א. לגבי התייחסותם של בתי דין לנישואין אזרחיים והתרתם, ראו גם גליונות 2,1 של ה'דין והדין' במדור 'נישואין אזרחיים'.
ב. ביה"ד מסתמך, בין היתר, על פסק הדין ע"מ 1044/99 זינגר – ברוכוביץ נ' ברוכוביץ של ביהמ"ש המחוזי בת"א.
לאחרונה ניתן פסה"ד בערעור על פס"ד זה ובו נקבע כי ניתן לחייב הגבר במזונות האשה מכח דיני החוזים, גם ללא קביעה בשאלת הסטטוס של בני הזוג (רע"א 8256/99, מיום 10.12.2003).

תנאים למתן הט

5. דיון בהטלת סנקציות על בעל שאין ספק באלימותו הקשה כלפי משפחתו, כאשר הבעל מוכן לתת גט בתמורה לתשלום כספי.

בית הדין הרבני האזורי ירושלים:

הרב חיים י. רבינוביץ - אב"ד

הרב יעקב אליעזרוב - דיין

הרב ציון אלגרבלי - דיין

בית הדין הרבני הגדול:

הרב שלמה דיכובסקי - אב"ד, יו"ר

הרב עזרא בר שלום - דיין

הרב אברהם שרמן - דיין

בית הדין הרבני האזורי ירושלים -

בית הדין לעגונות:

הרב עזרא בצרי - אב"ד

הרב בנימין לוי - דיין

הרב מסעוד אלחוד - דיין

העובדות:

ביה"ד האזורי חייב את הבעל בגט בשל אלימות קשה ביותר שהפעיל כלפי האשה, אלימות לה היו עדים. לאחר מספר שבועות קבע ביה"ד האזורי כי יש מקום להטיל סנקציות על הבעל שסירב לתת גט, אך נמנע מלהטיל עד לאחר הדיון בערעורו התלוי ועומד של הבעל על חיובו בגט. במקביל החליט ביה"ד להעביר התיק לביה"ד לעגונות.

ביה"ד הגדול דחה את הערעור והחזיר את התיק לביה"ד האזורי. זה חזר על החלטתו להעביר התיק לביה"ד לעגונות.

נפסק:

ביה"ד הרבני הגדול:

הרב דיכובסקי:

ביה"ד האזורי חייב את המערער בגט, על יסוד אלימות קשה כנגד אשתו - המשיבה, ומאיסותה בו. המערער מכחיש את הדברים, אולם מסכים לגט, אם המשיבה תחזיר לו כספים שלדבריו, לקחה

למרות היותו כהן, הוא מנהל קשר בריש גלי עם אשה אחרת, שממנה יש לו בת, והוא מצפה בקרוב ללידה נוספת. לדבריו, המערערת אסורה עליו, ואף על פי כן, אינו מוכן לתת גט עד אשר ימולאו כל תנאיו.

אנו עושים מאמצים בתיקים כאלו, להביא את הצדדים להסכמות, ולא פעם תוך כדי הפעלת לחצים להסכים לויתורים שונים. עשינו זאת תקופה ארוכה, ונכזבה תוחלתנו. אין מנוס אלא ללכת בדרך המאוד לא נעימה, של הפעלת צווי הגבלה.

לגופם של דברים, נראה לי שיש מקום מבחינה הלכתית לכופף את המשיב לגט. וזאת מטעמים אלו:

- המשיב חי בנפרד מן המערערת, ומונע ממנה כל עניני אישות.
- המשיב מתגורר בגלוי עם אשה אחרת. יש לו ממנה בת, וכן צפויה לידה נוספת.
- המשיב אסר את המערערת עליו, בטענה כי ראה במו עיניו שזינתה.
- המשיב אינו מעוניין בכל קשר עם המערערת, והוא מנהל את חייו עם האשה האחרת.

צירוף כל הדברים הללו, מספיק ודי לכופו לגט. יש מקום להפעיל נגדו את סעיף 3 לחוק בתי דין רבניים כפיית ציות, ולדונו למאסר. בשלב זה, נסתפק במאסר של שנה אחת.

צו המאסר, יופעל מיום א' בחשון תשס"ד (27.10.03) ואילך. המשיב יוכל להימנע ממאסר, באם ירהר בתשובה בעשרת ימי תשובה, ויתן גט לפני המועד הנ"ל. אם לא יתן גט מכל סיבה שהיא, כולל סיבות מוצדקות לדעתו, אזי יופעל המאסר מיד מן התאריך הנ"ל והלאה. המזכירות תכין את פקודת המאסר לקראת המועד הנ"ל. יש לקבוע דיון יזום, בעוד כשלושה חודשים.

תיק מס' 1-21-028642569

ניתן ביום כ"ז אלול תשס"ג (24.9.03)

הופיעו: טו"ר רעות גיאת "ד לאישה" (לאשה)

פסק דין זה רלוונטי גם למדור תנאים למתן הגט

למדרור זה ראו גם פסק דין מס' 5

4. הטלת מאסר על בעל סרבן, שהקים משפחה חדשה, ודורש שאשתו תתחייב שלא לחבוץ הגדלת מזונות ילדים בתמורה למתן הגט.

בית הדין הרבני הגדול:

הרב שלמה דיכובסקי - אב"ד, יו"ר

הרב שלמה בן שמעון - דיין

הרב עזרא בר שלום - דיין

העובדות:

הבעל נטש לפני כארבע שנים את אשתו ושלושת ילדיו ועבר לחיות עם חברתו (הוא כהן והיא גרושה). במהלך שנים אלו נולדו לו מחברתו שני ילדים. הבעל לא משלם את מזונות ילדיו הראשונים ומתנה את מתן הגט בתנאים ממוניים שונים, לרבות הפחתת המזונות ומתן ערבים לכך שלא ייתבע על כך בעתיד.

נפסק:

המשיב מהתל בבית הדין, פעם אחר פעם, וכך נהג בדיונים קודמים. נאלצנו להזמינו בעבר בפקודות מעצר ללא שחרור בערבות, או בהפקדת ערבות במזומנים. בית הדין האזורי בתאריך ט' בסיון תשס"ב, נמנע מלחייב את המשיב בגט, עד אשר תסכים המערערת לדרישתו להבאת ערב שלא תתבע אותו למזונות הילדים מעבר לאמור בהסכם הגירושין. בדיון שהתקיים בביה"ד הגדול ביום כ"ח חשון תשס"ג, נקבע כי יש מקום לחייב את הבעל במתן גט לאשתו וכי אם לא יעשה זאת תוך 30 יום יקבע דיון בתביעה להטלת סנקציות.

מאז ועד היום לא נתן המשיב גט. ניהלנו משא ומתן מספר פעמים עם הצדדים, במטרה להביאם להסכמה, אולם כל ההסכמות לא הגיעו למימוש, לאחר שכל אחד מן הצדדים חזר בו.

בישיבה שקיימנו היום, חזרנו והצענו למשיב, כי הגט יסודר לאלתר, ותעודות הגירושין יעוכבו, עד אשר נחליט ביחס לכל חילוקי הדעות שבין הצדדים. המשיב סרב לכך, ובקשת בא כוחו היתה, שוב לדחות את הדיון.

קצה נפשנו בדחיות הבלתי פוסקות. חשבנו, שנוכל לקיים: תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה. המשיב אינו מעוניין בכך. ארבע שנים של פירוד בעיניו, הם כימים אחדים בשנאתו אותה.

ממנו. הצענו למערער, כי נדון בנושא הכספים לאחר הגט, והוא אינו מוכן.

ב"כ המערער דורש את הכסף מיידית, ומוסיף להסתמך על תשובת המהרשד"ס שאין לכפות גט, כאשר הגט מותנה בממון.

עמדתו של ב"כ המערער, אינה נראית לנו. מדובר באלימות קשה ובאיומים מפחידים של המערער, וקיימת סכנת חיים ממשית לחייה של האשה והילד.

בזאת נוכח ביה"ד האזורי, וכך כותבת גם עובדת הסעד של בתי הדין. האשה חסרת אמצעים וחוששת לחייה.

אין ספק, כי יש לחייב את הבעל בגט, גם מבחינת הלכות אבן-העזר, וגם מבחינת "לא תעמוד על דם רעך". אני נוטה לראות אותו כ"רודף" אחר אשתו, שניתן להצילה גם בפגיעה בגופו של הרודף.

אשר לדברי המהרשד"ם – נושא זה אינו חדש. המהרשד"ם עוסק בתנאי שנקל לקיים. לצערנו, עבור האשה, הסכום המדובר רחוק מיכולתה, היא חסרת כל, פשוטו כמשמעו. בנוסף, המהרשד"ם מדבר על גט הניתן לאלתר, אלא שרוצה להטיל תנאי בגט, ואילו המערער אינו מוכן לתת גט ודורש כסף לאלתר, ורק אח"כ גט. יצויין, כי המשיבה כופרת בחיוב הכספי, ויש לה תביעות אחרות נגדו. בשאלה של חיים ובסכנת נפשות אמיתית, יש מקום להפעיל נגד המערער את כל האמצעים ההלכתיים והחוקיים, כולל במפורש מאסר ואין להרתע מכך. הערעור נדחה.

הרב בר שלום:

מצטרף למילים "הערעור נדחה".

הרב שרמן:

מצטרף למסקנת עמיתי הרה"ג שליט"א לדחיית הערעור בלבד.

לאור האמור לעיל, הערעור נדחה.

נפסק:

בית דין לעגונות:

אחרי שמיעת דברי הצדדים וב"כ ביה"ד פוסק:

לדעת הרוב:

קובעים דיון ליום ראשון ז' חשוון תשס"ד (2.11.2003) בשעה 10 בתביעת הבעל בענין החוב בלבד ושמיעת העד מטעמו. וקובעים דיון ליום רביעי י' חשוון תשס"ד (5.11.2003) בשעה 10 לסידור ג"פ, ועל האשה להפקיד צ'ק בנקאי ע"ס 21,000 ש"ח וביה"ד ידון ויפסוק בתביעת הבעל ולא יודיע לצדדים את פס"ד רק לאחר מתן הג"פ. עלות הוצאות הצ'ק הבנקאי על הבעל לאחר מכן.

לדעת המיעוט:

כופין היום את הבעל לתת ג"פ בלי שום תנאי, ואם יסרב, להכניסו לבית סוהר.

באזורי: תיק מס' 025554320-25-1

החלטות ניתנו בימים כ"א טבת תשס"ג

(26.11.02)

ב' אדר א' תשס"ג; (4.2.03) כ"ג אייר תשס"ג (25.5.03)

הופיעו: טו"ר רעות גיאת "יד לאישה" (לאשה)

בגדול: תיק מס' 028055143-13-1

ניתן ביום י"ז אייר תשס"ג (19.5.03)

הופיעו: עו"ד יהושע סילבר (לבעל),

טו"ר רעות גיאת "יד לאישה" (לאשה)

באזורי: הרכב עגונות: תיק מס' 025554320-21-2

ניתן ביום כ' אלול תשס"ג (17.9.03)

הופיעו: עו"ד יהושע סילבר (לבעל),

טו"ר רעות גיאת "יד לאישה" (לאשה)

פסק דין זה רלוונטי גם למדור צווי הגבלה.

6. דחיית דרישתו של בעל אלים כי אשתו תתחייב שלא לתבוע מזונות עבור הילדים כתנאי למתן הגט.

בית הדין הרבני האזורי ירושלים:

הרב חיים י. רבינוביץ - אב"ד

הרב יעקב אליעזרוב - דין

הרב ציון אלגרבלי - דין

העובדות:

העובדות עולות מפסק הדין.

נפסק:

בפנינו תביעת האשה לחייב את הבעל בגט. לדבריה הבעל התנהג באלימות וביחס משפיל ואינה יכולה לחיות עמו. בעבר הודה הבעל כי אכן נהג באלימות כלפי האשה ואף נשפט על כך בביהמ"ש, הבעל מוכן עקרונית לתת גט אך מתנה את הגט בכך שהאשה לא תוכל לתבוע מזונות עבור הילדים. וכן שתתחייב להביא ערבים שלא תוכל לתבוע מזונות בעתיד, יש לציין כי הבעל מקבל נכות מביטוח לאומי, אך האשה אינה מוכנה להתחייב על כך ומבקשת שביה"ד ידון ויפסוק בהתאם, לאחר העיון ומאחר והבעל מעכב את הגט שלא בשום הצדקה ורק מנצל את עיכוב הגט כדי שהאשה תקבל את תנאיו ומאחר ובעבר הבעל התנהג באלימות ולא ניתן כיום לחיות עמו כאשר גם הבעל אינו רוצה את האשה, לאור האמור ביה"ד פוסק לחייב את הבעל בגט לאלתר ולא

לתפוס את האשה כבת ערובה כדי לקבל את תנאיו שאינם מוצדקות ע"פ דין, יש להזמין את הצדדים בעוד 3 שבועות להמשך דיון.

תיק מס' 533669-21-1

ניתן ביום כ"ב סיון תשס"ג (22.06.03)

הופיעו: טו"ר יואב יוסף, "לב הבית" (לאשה)

7. ביטול הסכם גירושין בגין סירוב צד ג' לביטול חוב הבעל.

בית הדין הרבני האזורי ירושלים:

הרב אליהו עצור - דין

העובדות:

הבעל תבע לבטל הסכם גירושין ולחילופין לבטל את הסעיף המעביר את הדירה על שם האשה, זאת משום שהביטוח הלאומי סרב לבטל את חובו למזונות ילדיו. יש לציין כי בהסכם נכרך הויתור על חלקו בדירה תמורת ויתור האשה על מזונות העתידי של חמשת ילדיהם המשותפים. בסעיף אחר (ולא כתנאי) נאמר כי האשה תבקש מביטוח לאומי למחוק לבעל את חובו. בני הזוג הסכימו לסמכותו של דין יחיד.

נפסק:

ביה"ד עשה בתיק זה כל שיכל לעשות כדי שהביטוח לאומי יוותר לו על החוב שהצטבר. לצערי הרב לא הצליח הדבר בידו.

יש לציין כי ביה"ד בהסכם הגירושין לא הבטיח לבעל דבר בענין זה, כי אם יתן המלצתו להנהלת ביה"ד כדי שיבוא בדברים עם הביטוח לאומי. ומאחר וביה"ד עשה כל שיכל ובידו לעשות ולא הצליח. לאור זאת ביה"ד דוחה את בקשת הבעל לביטול הסכם הגירושין. ההסכם שנחתם ע"י שני הצדדים יקבל תוקף של פס"ד הבא בתוקפו.

תיק מס' 057430001-21-1

ניתן ביום כ' אלול תשס"ג (17.9.03)

הופיעו: עו"ד רון וינסטוק (לבעל),

טו"ר ורדית רוזנבלום "יד לאישה"

ועו"ד מאוריסיו קולפצי (לאשה)

למדור זה ראו גם פסקי דין מס' 2. 4